

200 jaar koninkrijk – basisschool

Thema:

Van koning naar volk

Leeswijzer:

Tijdens de viering van het 200-jarig bestaan van ons koninkrijk (november 2013 – 2015) is er een lespakket voor basisscholen over dit thema. In dit lespakket wordt stilgestaan bij allerlei belangrijke gebeurtenissen uit deze 200 jaar. Bij elke gebeurtenis is een individuele opdracht gemaakt. De leerlingen moeten iets opzoeken, een tekst lezen of een filmpje kijken en daar vragen over beantwoorden. Deze opdracht kan individueel of in tweetallen worden gemaakt. Daarnaast is er bij elke gebeurtenis een groepsopdracht gemaakt. Dit is vaak een klassikale opdracht.

De gebeurtenissen zijn ingedeeld in vijf themalijnen. Dit is de themalijn 'Van koning naar volk'. Er zijn 5 gebeurtenissen aan dit thema gekoppeld. Op de volgende pagina is een korte inleiding van dit thema te vinden. Daarna volgen alle individuele opdrachten en groepsopdrachten per gebeurtenis. Zie onderstaande inhoudsopgave.

Inhoudsopgave:

Inleiding thema

1. 1813: Nederland onafhankelijk
  - a. Individuele opdracht
  - b. Groepsopdracht
2. 1848: Nieuwe grondwet
  - a. Individuele opdracht
  - b. Groepsopdracht
3. 1879: Eerste politieke partij
  - a. Individuele opdracht
  - b. Groepsopdracht
4. 1917: Algemeen mannen kiesrecht
  - a. Individuele opdracht
  - b. Groepsopdracht
5. 1919: Vrouwenkiesrecht
  - a. Individuele opdracht
  - b. Groepsopdracht

Inleiding thema

In dit thema staat de democratisering van Nederland centraal. Langzaam maar zeker kregen de burgers meer macht en moest de koning zijn macht inleveren. Toen Willem I koning werd had hij nog veel macht. Nederland werd in 1848 een constitutionele monarchie. Vanaf 1879 ontstaan er politieke partijen. Eerst kregen de mannen algemeen kiesrecht in 1917 en kort daarna ook de vrouwen 1919. De uiteindelijke zeggenschap ligt nu bij de volksvertegenwoordiging. De ministers moeten zich nu dus verantwoorden bij het volk in plaats van andersom.

1813: Nederland onafhankelijk, vorst uit huis Van Oranje

Individuele opdracht: Koninkrijken in Europa

Korte omschrijving van de werkvorm

In 1813 keert Willem terug naar Nederland. Hij was de zoon van de laatste stadhouder die Nederland heeft gehad. Toen Nederland werd aangevallen door Frankrijk – onder leiding van Napoleon – vluchtte Willem naar Engeland. In 1813 kwam hij terug en sinds 1815 is hij koning der Nederlanden. Nederland is vanaf die tijd een koninkrijk. In deze opdracht leren de leerlingen welke Europese landen nog meer een koninkrijk zijn. Ze krijgen een kaart van Europa te zien met daarop alle koninkrijken. Dit zijn er helemaal niet zo veel.

Leerdoel

De leerlingen leren dat lang niet elk land een koning heeft. Nederland is in Europa maar één van de tien landen met een koning.

Duur

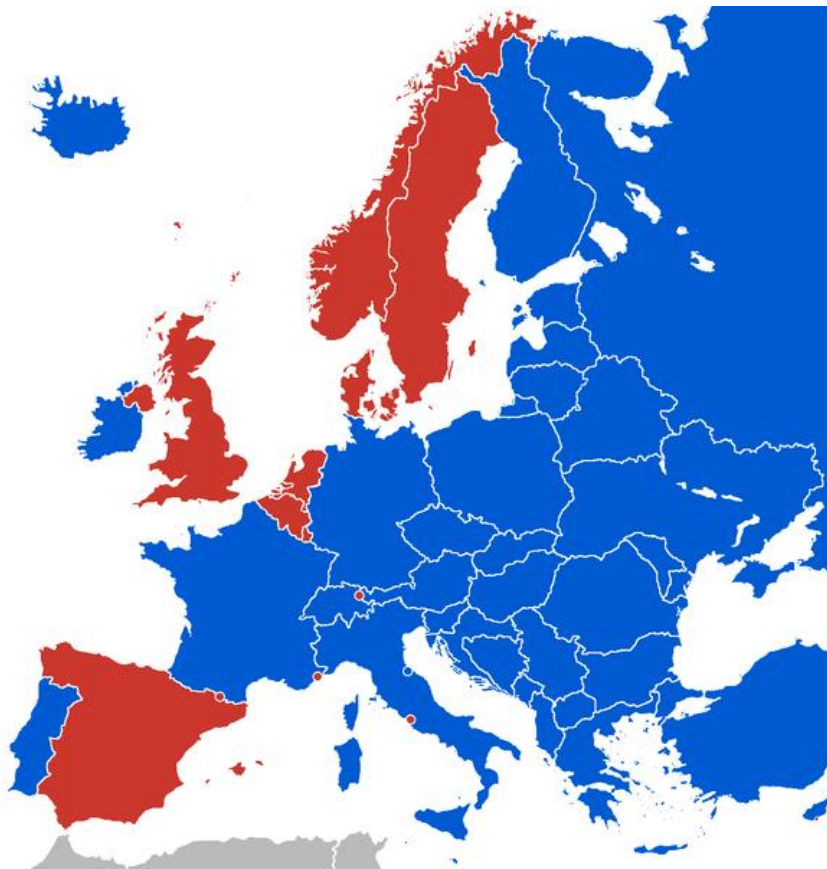
15 minuten

Handleiding

1. U legt uit dat Nederland één van de negen Europese landen met een koningshuis is. Daar gaat deze opdracht over.
2. U geeft de leerlingen een werkblad waarop een kaart van Europa staat. Alle rode landen zijn koninkrijken.
3. De leerlingen moeten invullen welke landen dit zijn. Bij elk land staat een tip. Dit is bijvoorbeeld de naam van een prinses of de hoofdstad van het land.
4. Tenslotte kijkt u de opdracht klassikaal of individueel na.

Werkblad:

Welke landen in Europa zijn een koninkrijk?

 = Koninkrijk
 = Republiek

Opdracht: Vul de namen in van de landen met een koningshuis. Bij elk land staat een tip.

	Tip	Vul in:
1.	Eén van de prinsesjes in dit land heet Amalia.	
2.	De hoofdstad van dit land is Madrid.	
3.	De hoofdstad van dit land is Stockholm.	
4.	Twee prinsen uit dit land zijn de broers William en Harry.	
5.	Dit is een piepklein landje ten zuiden van Frankrijk.	
6.	Dit is een piepklein landje in het midden van Europa.	
7.	De hoofdstad van dit land is Oslo.	
8.	De koning van dit land heet Filip.	
9.	De hoofdstad van dit land is Kopenhagen.	
10.	In dit land wordt de koning groothertog genoemd.	

Groepsopdracht: Interview met de nieuwe koning

Korte omschrijving van de werkvorm

De leerlingen spelen een toneelstukje over de nieuwe koning, Willem I. Ze gaan Willem zogenaamd interviewen en vragen hoe hij het vindt om weer in Nederland te zijn en koning te worden van ons land.

Leerdoel

De leerlingen leren dat Willem Frederik van Oranje, zoon van de laatste stadhouder, in 1813 aankwam in Nederland en uiteindelijk koning Willem I werd. Ze leven zich bovendien in de situatie in.

Duur

30 minuten

Handleiding

1. U geeft een korte uitleg over de aankomst van Willem Frederik van Oranje in Nederland op 30 november 1813. Zie hiervoor de voorleestekst met prent op de volgende pagina.
2. Vervolgens deelt u de klas op in groepje van ongeveer 5 leerlingen. Elk groepje gaat een interview uitwerken met Willem I. Wat denken ze dat hij allemaal gezegd heeft?
3. Elk groepje kiest twee leerlingen die het interview gaan uitspelen. Eén leerling speelt koning Willem I en één leerling speelt de interviewer.
4. Om de beurt voeren de groepjes een toneelstukje op voor de hele klas. Na elk toneelstukje bespreekt u kort met de leerlingen hoe ze het hebben ervaren en of ze denken dat de echte koning Willem I dit ook had kunnen zeggen.

Extra suggestie:

U kunt natuurlijk met uw klas ook een veel groter toneelstuk uitwerken. Bijvoorbeeld door met z'n allen een journaal uit die tijd te maken, waarin één van de onderwerpen is dat Willem Frederik van Oranje weer terug naar Nederland komt om koning te worden.

Tips voor interviewvragen:

- Hoe vindt Willem het om weer in Nederland te zijn?
- Heeft hij zin om koning te worden van de Nederlanden?
- Wil Willem een strenge koning worden of krijgt het volk ook wat te zeggen?

Introductie bij Groepsopdracht: De komst van koning Willem I

De Franse keizer Napoleon voerde rond 1800 veel oorlogen in Europa. Hij veroverde verschillende gebieden, zoals Nederland en België. Toen Napoleon een zware nederlaag in Duitsland leed, trok hij zijn soldaten ook uit Nederland terug. Een groepje mensen vond dat Nederland weer een onafhankelijk land moest worden. Op een dag lieten zij Willem Frederik van Oranje naar Nederland komen. Zijn vader was stadhouder van de Nederlanden geweest, maar was gevlucht toen de Fransen kwamen. Willem Frederik woonde daarom in het buitenland, het laatst in Engeland. Hij wilde wel koning van Nederland worden.

Achttien jaar nadat hij was gevlucht, vertrok Willem Frederik van Oranje met een schip terug naar Nederland. Op 30 november 1813 kwam hij aan op het strand in Scheveningen.

De krant in Den Haag schreef het volgende over de terugkeer van Willem:

"Dezen voormiddag wierden van Scheveningen twee groote schepen gezien, die echter door den wind belet wierden vroeger dan omstreeks vier uren het land te naderen. Dadelijk verspreidde zich het gerucht dat Prins Willem VI aan boord van een derzelve was. De toeloop naar den Scheveningschen weg was daarop zeer groot en het vreugdegejuich der menigte onbeschrijfelijk. Een weinig voor vijf uren kwam de Prins in den Haag aan."

1848: Nieuwe grondwet

Individuele opdracht:

Korte omschrijving werkvorm

Als Willem II in 1840 zijn vader opvolgt als koning, is hij van plan om alle macht bij zichzelf te houden. Door omstandigheden ziet hij zich een paar jaar later echter gedwongen om Thorbecke een nieuwe grondwet te laten ontwerpen. Deze nieuwe grondwet wordt wel gezien als de basis voor onze democratie. In een korte tekst lezen de leerlingen over deze verandering. Bij de tekst staan vragen.

Leerdoelen

Leerlingen leren dat er in 1848 een ingrijpende verandering plaats vond: Nederland kreeg een nieuwe grondwet.

Duur

15 minuten

Handleiding

1. U legt de opdracht uit. De leerlingen krijgen allemaal een werkblad (bestaat uit twee pagina's). Op het werkblad staat een leestekst over de grondwet van 1848. Bij de tekst staan vragen.
2. U deelt de werkbladen uit. De leerlingen lezen individueel de teksten en maken de vragen.
3. Tenslotte kunt u de opdracht klassikaal bespreken of individueel nakijken.

Antwoordmodel

1. In welk jaar werd Willem II koning? *1840*
2. Was koning Willem II direct al van plan om zijn macht uit handen te geven? *Nee*
3. Hoe kan het dat koning Willem II in 1848 toch een nieuwe grondwet laat schrijven? *De burgers komen in opstand en elders in Europa hebben koningshuizen het moeilijk.*
4. In welk land wordt de koning weggestuurd? *Frankrijk*
5. Wie schrijft de nieuwe grondwet? *Johan Rudolph Thorbecke*
6. Hoeveel tijd heeft Thorbecke nodig om een nieuwe grondwet te schrijven? *Nog geen drie weken*
7. Wie krijgen er stemrecht door deze nieuwe grondwet? *Rijke mannen*
8. Wie verliest er macht door deze grondwet? *De koning*
9. Wat verandert er voor het volk door deze grondwet? *Het volk krijgt meer vrijheid/ krijgt een aantal rechten*
10. Noem drie vrijheden op die de bevolking kreeg door de nieuwe grondwet. *Vrijheid van onderwijs, persvrijheid en vrijheid van vergadering*

Werkblad: de grondwet van 1848

Koning Willem II

In 1840 wordt Willem II koning. Hij volgt zijn vader op. Sommige mensen in ons land hopen dat koning Willem II meer macht aan het volk geeft. Maar dat is Koning Willem II niet van plan. Hij wil alle macht bij zichzelf houden, net zoals zijn vader dat deed. Vooral het Tweede Kamerlid Johan Rudolph Thorbecke vindt dit heel jammer. Hij dient in 1844 een wetsvoorstel in. Hij stelt voor dat de Tweede Kamer meer macht krijgt. Het wetsvoorstel krijgt niet genoeg stemmen.

Onrust in Europa

Rond 1848 wordt het onrustig in Europa. In veel landen is er hongersnood en de mensen zijn heel arm. Ook zijn er ziektes waar veel mensen aan dood gaan. In sommige landen komt de bevolking in opstand. Bijvoorbeeld in Frankrijk. Daar zijn ze heel boos op de koning. Hij moet ervoor zorgen dat het beter gaat met het land, maar dat lukt hem niet. De bevolking stuurt de koning van Frankrijk weg. Ook in andere landen gebeurt dat.

Onrust in Nederland

Koning Willem II ziet dat veel koningen weggestuurd worden. Hij wordt bang dat de Nederlanders hem ook weg gaan sturen. Ook in Nederland zijn de mensen niet tevreden. Nog voordat het Nederlandse volk in opstand kan komen, besluit Willem II dat hij maatregelen moet nemen.

Een nieuwe grondwet

In 1848 geeft Koning Willem II aan Johan Rudolph Thorbecke de opdracht om een nieuwe grondwet te schrijven. Johan Rudolph Thorbecke is blij met de opdracht. Dit is zijn kans om meer macht aan de Tweede Kamer en aan het volk te geven. De nieuwe grondwet is binnen drie weken klaar en wordt aangenomen.

Meer macht voor het volk

De nieuwe grondwet is maar een dun boekje, maar er staan heel veel grote veranderingen in voor ons land. Het volk krijgt een aantal rechten. Zo mogen voortaan alle rijke mannen stemmen. Zij kiezen de leden van de Tweede Kamer. De koning krijgt veel minder macht. Ook krijgen de mensen meer vrijheid. Bijvoorbeeld de vrijheid van onderwijs, de persvrijheid en de vrijheid van vergadering.

Vragen:

1. In welk jaar werd Willem II koning?

.....

2. Was koning Willem II direct al van plan om zijn macht uit handen te geven?

.....

3. Hoe kan het dat koning Willem II in 1848 toch een nieuwe grondwet laat schrijven?

.....

4. In welk land wordt de koning weggestuurd?

.....

5. Wie schrijft de nieuwe grondwet?

.....

6. Hoeveel tijd heeft Thorbecke nodig om een nieuwe grondwet te schrijven?

.....

7. Wie krijgen er stemrecht door deze nieuwe grondwet?

.....

8. Wie verliest er macht door deze grondwet?

.....

9. Wat verandert er voor het volk door deze grondwet?

.....

10. Noem drie vrijheden op die de bevolking kreeg door de nieuwe grondwet.

.....

Groepsopdracht

Korte omschrijving werkvorm

De grondwetswijziging van 1848 was een grote stap in het proces van voortschrijdende democratisering. Een aantal belangrijke nieuwe artikelen zorgde ervoor dat de koning een groot deel van zijn macht verloor. In deze werkvorm proberen de leerlingen verschillende grondwetsartikelen te herkennen in een zoekplaat. Ze omcirkelen alle gebeurtenissen en schrijven op welk grondrecht er bij deze gebeurtenis hoort.

Leerdoel

Leerlingen leren welke invloed de artikelen in de grondwet hebben op het dagelijks leven.

Duur

20 minuten

Benodigd materiaal

Een zoekplaat

Handleiding

1. U verdeelt de klas in groepjes van 3 à 4 leerlingen.
2. U legt de opdracht aan de leerlingen uit. De leerlingen krijgen een zoekplaat te zien waarin allerlei grondwetsartikelen te vinden zijn.
3. De leerlingen moeten de zoekplaat bekijken en opschrijven welke grondwetsartikelen ze allemaal zien.
4. Tenslotte kunt u klassikaal alle verstopte artikelen benoemen.

Antwoordmodel

De volgende artikelen zijn te zien in de zoekplaat:

1. Artikel 1: Gelijkheidsbeginsel. Er staat een agent bij twee jongeren die met graffiti hebben gespoten op de muur. Ze zien er verschillend uit. Als ze hetzelfde gedaan hebben, dan hoort de agent ze op gelijke wijze te behandelen. (Dit artikel is vrij moeilijk te herkennen in de zoekplaat.)
2. Artikel 4: Kiesrecht, iedereen mag stemmen. Voor het stemhokje staan drie heel verschillende mensen in de rij.
3. Artikel 5: Petitierecht. Midden onder is een man een pak handtekeningen aan het verzamelen.
4. Artikel 6: Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Op de tekening zijn verschillende uiterlijke kenmerken van een geloofsovertuiging te zien: een non met kruisje, een man met keppeltje en een vrouw met hoofddoekje.
5. Artikel 7: Vrijheid van meningsuiting, waaronder vrijheid van drukpers. Voor de muur met graffiti loopt een krantenbezorger.
6. Artikel 8: Vrijheid van vereniging. In één van de huizen huist het bestuur van een voetbalclub, zie spandoek.
7. Artikel 9: Vrijheid van vergadering en betoging. Er is een groep mensen aan het demonstreren met spandoeken.
8. Artikel 17: Vrije toegang tot rechter. Links op de tekening is een soort rechtbank te zien.
9. Artikel 23: Onderwijs, waaronder vrijheid van onderwijs. Rechts op de tekening is een school te zien met daarop de symbolen van twee geloofsovertuigingen.
10. Artikel 42: Onschendbaarheid koning en ministeriële verantwoordelijkheid. Vlak bij de fontein knipt de koning een lintje door, wat staat voor het feit dat de macht niet bij hem ligt, maar dat hij vooral een ceremoniële rol heeft.
11. Artikel 50: Er is een volksvertegenwoordiging. Linksonder zijn drie zetels uit de Tweede Kamer te zien.
12. Artikel 53: Geheime stemming. Het stemhokje op de zoekplaat heeft een gordijntje en er staat een verbodsbordje op voor het maken van foto's.
13. Artikel 114: De doodstraf kan niet worden opgelegd. Linksboven is een galg te zien die buiten gebruik is.

1879: Eerste politieke partij

Individuele opdracht:

Korte omschrijving van de werkvorm

De leerlingen lezen een tekstjes over alle partijen die nu in de Tweede Kamer zitten. Bij elk tekstje staat een meerkeuzevraag over politieke partijen.

Leerdoel

Leerlingen weten welke politieke partijen in de Tweede Kamer zitten en kennen enkele kenmerken van deze partijen.

Duur

15 minuten

Wat doet de docent?

1. U legt de opdracht uit. De leerlingen krijgen allemaal een werkblad (bestaat uit twee pagina's). Op het werkblad staat over elke politieke partij die nu in de Tweede Kamer zit een korte tekst. Bij elke tekst staat een meerkeuzevraag.
2. U deelt de werkbladen uit. De leerlingen lezen individueel de teksten en maken de vragen.
3. Tenslotte kunt u de opdracht klassikaal bespreken of individueel nakijken.

Werkblad

SP (Socialistische Partij)

De Socialistische Partij vindt dat geld anders verdeeld moet worden. Ze vinden het niet eerlijk dat sommige mensen veel meer verdienen dan anderen. Tweede Kamerleden van de SP geven daarom een deel van hun loon aan de partij.

1. Welke groente staat er in het logo van de SP?
  - a. Broccoli
  - b. Tomaat
  - c. Paprika

Partij voor de Dieren

De Partij voor de Dieren wil een eind maken aan dierenleed. Ze willen veel nieuwe regels waardoor dieren een beter leven krijgen. Ook vinden ze een goede zorg voor natuur en milieu belangrijk. Ze willen de opwarming van de aarde voorkomen.

2. Veel leden van de partij van de Dieren zijn vegetariër. Wat is een vegetariër?
  - a. Iemand die veel vlees eet
  - b. Iemand die geen vlees eet
  - c. Iemand die niets van dieren eet, dus bijvoorbeeld ook geen melk

SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)

De SGP is al in 1918 opgericht en daarmee de oudste politieke partij van ons land. De ideeën van deze partij zijn gebaseerd op de Bijbel. Ze komen op voor de christelijke cultuur en traditie in Nederland. Ze willen dat zondag een rustdag is en dat mensen zich veilig voelen.

3. De SGP is de oudste partij van Nederland. Hoe oud is de SGP in het jaar waarin wij leven?
  - a. 105 jaar
  - b. 106 jaar
  - c. 107 jaar

PvdA (Partij van de Arbeid)

De Partij van de Arbeid vindt dat de overheid ervoor moet zorgen dat iedereen in de samenleving een goed leven kan hebben. Rijke mensen moeten daarom meer belasting betalen dan arme mensen. Ze vinden het belangrijk dat mensen elkaar helpen en met respect met elkaar omgaan.

4. De PvdA wil dat rijke mensen minder belasting betalen. Klopt deze stelling?
  - a. Ja
  - b. Nee

VVD (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie)

De VVD vindt dat de overheid zich niet te veel moet bemoeien met de economie en met het privéleven van de burgers. De overheid moet wel zorgen voor veiligheid. Overlast, criminaliteit en vandalisme moeten aangepakt worden. Bijvoorbeeld door zwaardere straffen.

5. Waar moet de overheid zich wel mee bemoeien volgens de VVD?
  - a. Privéleven
  - b. Veiligheid
  - c. Economie

GroenLinks

GroenLinks wil dat we beter met het milieu omgaan, zodat de opwarming van de aarde wordt gestopt. Ook vinden ze het belangrijk dat iedereen gelijke kansen krijgt. Een sterkere positie van vrouwen en minderheidsgroepen krijgt daarom veel aandacht van GroenLinks.

6. GroenLinks is een partij die zich inzet voor het milieu. Welke andere politieke partij in de Tweede Kamer vindt dat ook heel erg belangrijk?
  - a. SGP
  - b. Partij voor de Dieren
  - c. PVV

D66 (Democraten '66)

D66 wil dat burgers vaker rechtstreeks betrokken worden bij beslissingen van de overheid, bijvoorbeeld door een referendum. Ook wil D66 dat mensen meer te zeggen hebben over hun eigen leven.

7. Wat is een referendum?
  - a. Een volksstemming. Het volk mag stemmen of ze voor of tegen een voorstel zijn.
  - b. Verkiezingen voor de Tweede Kamer
  - c. Een verkiezing op televisie

ChristenUnie

De ChristenUnie wil christelijke waarden vertalen naar regels voor ons land. Ze willen opkomen voor kwetsbare mensen in de samenleving en vinden het belangrijk dat mensen elkaar helpen. Ook zijn ze voor bescherming van het leven en dus tegen abortus en euthanasie.

8. Wat is een waarde?
  - a. Iets dat je belangrijk vindt, bijvoorbeeld respect
  - b. Regels die in de wet staan
  - c. Iets wat je niet mag doen, bijvoorbeeld stelen

CDA (Christen-Democratisch Appèl)

Het CDA is een christelijke partij. Ze zien het gezin als basis van de samenleving en vinden het belangrijk dat de overheid mensen aanmoedigt om betrokken bij elkaar te zijn. Mensen en organisaties moeten zelf verantwoordelijkheid nemen voor een goede samenleving.

9. Welke twee politieke partijen in de Tweede Kamer zijn nog meer christelijk?
  - a. ChristenUnie en SGP
  - b. ChristenUnie en D66
  - c. ChristenUnie en PvdA

PVV (Partij voor de Vrijheid)

De Partij voor de Vrijheid vindt het aantal buitenlanders dat in Nederland woont te groot en wil niet dat er nog meer bij komen. De PVV is tegen de ideeën van de islam. Ook moet Nederland veel minder geld uitgeven aan ontwikkelingshulp.

10. Wat betekent het woord immigratie?
  - a. Dat is als je verhuist naar een ander land.
  - b. Dat is als iemand uit het buitenland verhuist naar Nederland

Groepsopdracht

Korte omschrijving van de werkvorm

Richt politieke partijen op met je klas. Bereken hoeveel stemmen je moet halen om een zetel te krijgen.

Leerdoel

Leerlingen weten hoe een politieke partij ontstaat en begrijpen dat je in een partij moet samenwerken.

Duur

60-120 minuten

Handleiding

1. U verdeelt de klas in groepjes van 4 a 6 leerlingen.
2. U deelt de opdracht uit. Elke groepje gaat een politieke partij oprichten. Ze verzinnen een partijnaam, maken een verkiezingsposter en verzinnen vijf belangrijke standpunten. Tenslotte schrijven ze een speech. Met de speech moeten ze proberen om de rest van de klas te overtuigen op hun partij te stemmen.
3. Klassikaal geeft elke partij een speech van ongeveer een minuut. De vorm mag door de groepjes zelf bedacht worden. Ze kunnen de speech bijvoorbeeld met z'n allen doen, maar er kan ook een iemand uit het groepje spreken.
4. Tenslotte vraagt u alle leerlingen om te stemmen op een politieke partij. Je mag niet op je eigen partij stemmen. Wie krijgt er de meeste stemmen?

Opdracht: Richt een politieke partij op

Met jullie groepje gaan jullie een politieke partij oprichten.

- Verzin eerst een naam voor jullie partij.

Naam: .....

- Verzin nu 5 belangrijke standpunten van jullie partij.

1) .....

2) .....

3) .....

4) .....

5) .....

- Maak een verkiezingsposter.
Ontwerp bijvoorbeeld een logo of schrijf jullie belangrijkste standpunt groot op de poster.

- Schrijf een speech.
Een speech is een kort verhaal. In dit verhaal vertellen jullie waarom jullie partij de beste partij is. Probeer iedereen ervan te overtuigen dat ze op jullie moeten stemmen. Jullie mogen zelf weten wie de speech gaat voorlezen. Iedereen kan een stukje doen, maar jullie kunnen ook één partijleider aanwijzen die de speech alleen voorleest.

1917: Algemeen mannenkiesrecht

Individuele opdracht

Korte omschrijving van de werkvorm

De leerlingen maken een aantal vragen over het stemrecht. Dit heet een stemexamen. Weten zij genoeg om ook te kunnen stemmen?

Leerdoel

Leerlingen leren over het stemrecht.

Duur

15 minuten

Handleiding

1. U kopieert de werkbladen.
2. U geeft de leerlingen een werkblad met daarop tien vragen over het stemrecht.
3. De leerlingen maken individueel de vragen.
4. Tenslotte kijkt u de opdracht klassikaal of individueel na.

Antwoordmodel

1. Vanaf welke leeftijd mag je stemmen?
A 18
2. Om de hoeveel jaar stemmen we meestal voor de Tweede Kamer?
B 4 jaar
3. In Nederland stemmen wij met een stemcomputer.
B Niet waar
4. Mag de koning stemmen?
A ja
5. Je kunt in Nederland kiezen wie er minister-president wordt.
B Niet Waar
6. Er zitten 150 mensen in de Tweede Kamer.
A Waar
7. Wie vormen samen de regering van ons land?
B de koning en de ministers
8. Met welke kleur potlood stemmen we in Nederland?
B Rood
9. Wat is een belangrijke regel bij het stemmen?
B Stemmen is geheim
10. Stem je in Nederland op een persoon of op een politieke partij?
A Op een persoon

Werkblad: Stemexamen

1. Vanaf welke leeftijd mag je stemmen?
A 18
B 21
2. Om de hoeveel jaar stemmen we meestal voor de Tweede Kamer?
A 3 jaar
B 4 jaar
3. In Nederland stemmen wij met een stemcomputer.
A Waar
B Niet waar
4. Mag de koning stemmen?
A ja
B nee
5. Je kunt in Nederland kiezen wie er minister-president wordt.
A Waar
B Niet Waar
6. Er zitten 150 mensen in de Tweede Kamer.
A Waar
B Niet waar
7. Wie vormen samen de regering van ons land?
A de ministers en staatssecretarissen
B de koning en de ministers
8. Met welke kleur potlood stemmen we in Nederland?
A Zwart
B Rood
9. Wat is een belangrijke regel bij het stemmen?
A Stemmen is verplicht
B Stemmen is geheim
10. Stem je in Nederland op een persoon of op een politieke partij?
A Op een persoon
B Op een politieke partij

Groepsopdracht

Korte omschrijving van de werkvorm

De kinderen voeren een debat over de invoering van het kinderstemrecht. Sinds 1919 mogen alle Nederlanders stemmen, maar daarvoor moet je wel 18 jaar zijn. In het debat is het voorstel dat alle kinderen vanaf 10 jaar mogen stemmen. De helft van de klas is tegen, de andere helft is voor dit voorstel.

Leerdoel

Leerlingen leren om een mening te beargumenteren die niet hun eigen mening is.

Duur

20 minuten

Handleiding

1. U verdeelt de klas in twee groepen en legt uit dat er een debat gaat plaatsvinden.
2. U leest de stelling voor en vertelt welke kant van de klas 'eens' is en welke kant van de klas 'oneens'.
3. Elke groep krijgt nu 5 minuten de tijd om even te overleggen en een aantal argumenten te bedenken.
4. Na 5 minuten start u het debat. De leerlingen gaan in twee groepen tegenover elkaar zitten. Als een leerling wat wil zeggen, dan moet de leerlingen opstaan.
5. U bent zelf de debatleider. U let op welke leerlingen gaan staan en geeft ze om de beurt het woord.

Stelling

Sinds 1919 mogen alle Nederlanders stemmen, maar daarvoor moet je wel 18 jaar zijn. Sommige mensen vinden dat kinderen ook best kunnen stemmen. Dit is de stelling:

'Alle kinderen vanaf 10 jaar mogen stemmen.'

1919: Vrouwenkiesrecht

Individuele opdracht

Korte omschrijving van de werkvorm

Vroeger hadden vrouwen minder rechten dan mannen. Zo mochten vrouwen tot 1919 niet stemmen voor de Tweede Kamer. Ook mochten vrouwen die trouwden niet meer werken. In deze werkvorm krijgen de leerlingen enkele rekensommen over de verhouding tussen mannen en vrouwen.

Leerdoel

Leerlingen leren door het maken van rekensommen dat het aantal vrouwen in de Tweede Kamer vanaf 1922 langzaam is gestegen en nu rond de 40% ligt.

Duur

15 minuten

Handleiding

1. U kopieert de werkbladen.
2. U geeft de leerlingen een werkblad met daarop rekensommen over de verhouding vrouwen/mannen.
3. De leerlingen maken individueel de vragen.
4. Tenslotte kijkt u de opdracht klassikaal of individueel na.

Achtergrondinformatie voor de docent

Aletta Jacobs

Aletta Jacobs was het zevende kind uit een gezin van tien kinderen. Zij was de eerste vrouw die werd toegelaten op een hbs (net zoiets als het vwo nu). Toen ze zeventien was moest ze aan de minister (Thorbecke) toestemming vragen om te gaan studeren aan de universiteit. Ze studeerde om arts te worden. Ze werd de eerste Nederlandse vrouwelijke arts. Hierna wilde ze ook stemmen. In die tijd mochten alleen burgers die belasting betaalden stemmen. De regering vond dat vrouwen die belasting betaalden niet mochten stemmen. Aletta Jacobs wilde dat ook vrouwen konden stemmen. Ze zette zich haar hele leven in voor het stemrecht voor vrouwen. Pas net voor haar dood lukte het. In 1922 kon ze voor het eerst stemmen voor de Tweede Kamer.

Suze Groeneweg

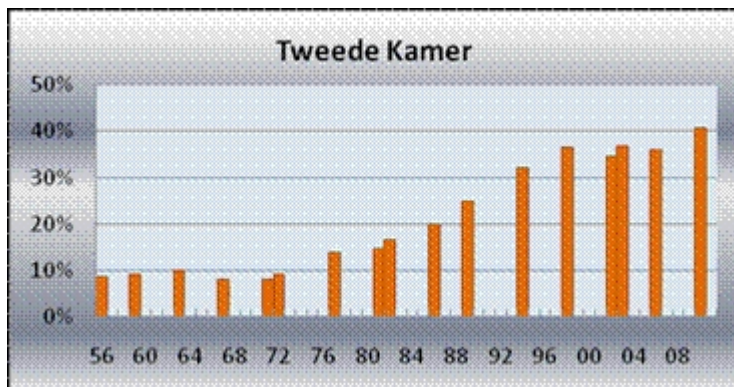
Suze Groeneweg werd geboren als dochter van een landarbeider in de buurt van Rotterdam. Ze werd onderwijzer en was politicus voor de socialisten. In 1918 kwam zij als eerste vrouw in de Tweede Kamer.

Antwoordmodel

1 = 68, 2 = 89, 3 = B, 4 = B, 5 = 1 keer, 6 = gestegen, 7 = 60, 8 = 12

Werkblad: Rekensommen

1. Aletta Jacobs werd geboren in 1854. Ze mocht pas stemmen in 1922.
Vraag: Hoe oud was Aletta Jacobs toen ze voor het eerst mocht stemmen.
2. In 2023 waren 56 van de 150 Tweede Kamerleden vrouw.
Vraag: Hoeveel mannen zaten er in 2012 in de Tweede Kamer?
3. In 1922 was $1/100$ van de Tweede Kamerleden een vrouw
Dat is:
A: 0,1%
B: 1%
C: 10%
4. Tegenwoordig is ongeveer $2/5$ van de Tweede Kamerleden vrouw
Dat is:
A: 20%
B: 40%
C: 30%

5. Bekijk deze grafiek. Aan de linkerkant staat het percentage vrouwen dat in de Tweede Kamer zit. Onderaan kun je zien in welk jaar (1956 tot 2008) dat was.
Vraag: Hoe vaak is het percentage vrouwen precies 10 % geweest?
6. Vraag: Is het aantal vrouwen in de Tweede Kamer tussen 1956 en 2008 gestegen of gedaald?
7. Vraag: In 2008 was ongeveer 40 % van de 150 Tweede Kamerleden een vrouw. Hoeveel vrouwen zaten er in de Tweede Kamer?
8. Vraag: In 1959 was ongeveer 8 % van de 150 Tweede Kamerleden een vrouw. Hoeveel vrouwen zaten er in de Tweede Kamer?

Groepsopdracht

Korte omschrijving van de werkvorm

Een quiz waarin de verschillen tussen jongens en meisjes aan de orde komen.

Leerdoel

Leerlingen leren dat jongens en meisjes van elkaar verschillen en dat ze niet altijd dezelfde rechten hadden.

Duur

30 minuten

Handleiding

1. U verdeelt de klas in een jongensteam en een meisjesteam.
2. Elk team krijgt vragen. Er zijn vragen over de verschillen tussen mannen en vrouwen in de politiek.
3. Wie winnen er? De jongens of de meisjes? Per goed antwoord krijgt het team een punt.

Quizvragen voor de leerkracht

1. De eerste vrouwelijke minister in Nederland was in:
1956
1910
1980
2. Als Maxima op de troon zit mag ze zichzelf koningin noemen:
Waar
Niet waar
3. Alle volwassen mannen mogen stemmen vanaf 1917
Waar
Niet waar
4. Tot 1971 was het heel moeilijk voor een man en vrouw om te scheiden
Waar
Niet waar
5. De oudste zoon van de koning(in) in Nederland wordt automatisch koning. Als de koning geen zonen heeft dan mogen pas dochters koningin worden.
Waar
Niet waar
6. In Zwitserland mogen vrouwen pas vanaf 1971 stemmen
Waar
Niet waar
7. In Saoedi-Arabië mogen vrouwen pas vanaf 2012 stemmen
Waar
Niet waar
8. In Nederland mogen mannen met elkaar trouwen
Waar
Niet waar
9. Nederland heeft nog nooit een vrouwelijke minister-president gehad.
Waar
Niet waar

10. Tot 1956 mocht een getrouwde vrouw geen wasmachine kopen zonder toestemming van haar man

Waar

Niet waar

11. Sinds 1919 mogen ook alle vrouwen stemmen

Waar

Niet waar

12. Schattingsvraag:

Hoeveel koninginnen heeft Nederland gehad in de afgelopen 200 jaar en hoeveel koningen heeft Nederland gehad in de afgelopen 200 jaar?

4 mannen, 3 vrouwen (mannen: Willem I, Willem II, Willem III en Willem-Alexander vrouwen: Wilhelmina, Juliana en Beatrix)